

Kox

denk aan die symbolische functies van president en minister van Buitenlandse Zaken. Mevrouw Broekers-Knol zei het al: als Tony Blair gekandideerd wordt voor president, vindt hij het dus geen flutbaantje. Dan gaat het ergens om, dan krijgt die symboliek inhoud. Als wij de minister van Buitenlandse Zaken een andere naam geven, terwijl wij zijn positie behouden, dan verandert er niets.

Hoe staat het met de vetorechten? Leveren wij vetorecht in, ja of nee? Moeten wij ons daarop voorbereiden? Voor mijn fractie heeft dat vergaande gevolgen. Wij vinden dat er voldoende macht naar Brussel is getransfereerd. De EU kan ook zonder de verdere overdracht van macht goed functioneren.

Ik noem de positie van de parlementen. De inzet van de regering is heel goed geweest: wij moeten die positie versterken. Onder andere de Belgen vinden dat juist precies de verkeerde kant op gaan. Is er enige kans dat er ruimte komt om de parlementaire positie van het Nederlandse parlement te verbeteren?

Komt er in het verdrag een bepaling te staan dat de Europese wet boven de Nederlandse wet gaat? Tot nu toe hebben wij die bepaling niet, hoewel dat wel eens is gesuggereerd. Het moet ook niet in een verdrag komen te staan. Laten wij de wet de wet laten en laten wij het recht zijn gang laten gaan.

Komt het geconstitutionaliseerde markt-fundamentalisme terug in een verdrag of laten wij dat ook gewoon liggen? Ik zie dat de staatssecretaris meteen begrijpt waar ik het over heb. Komt er een mogelijkheid van een gezamenlijke defensie? Zal het verdrag de toetreding van de EU tot het EVRM bevatten?

Afhankelijk van de antwoorden van de bewindslieden zal ik mijn standpunt in tweede termijn bepalen.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Kuiper, die zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Ik spreek ook namens de fractie van de SGP.

Toevallig of niet, de eerste woorden in een Europese taal die vorige week in deze Kamer gebedigd werden, klonken in het Duits. Sommigen spraken toen over de "aufhebung" van deze Kamer en bedoelden daarmee: verheffing. Het feit dat wij het spits afbijten in de voorbereiding op de Europese Raad lijkt mij hiervan een illustratie. Met het oog op het onderwerp van dit overleg wil ik er nog wel een mondje Duits aan toevoegen. Befaamde woorden uit het begin van de Faust van Goethe vielen mij in. Goethe laat zijn hoofdpersoon zich verwonderen over de harmonie in de kosmos. Deze verzucht dan met een blik op al die samenhang: "Wie alles sich zum Ganzen webt, eins in dem andern wirkt und lebt!" Een dergelijke verzuchting zal niet gauw over de lippen komen bij een blik op het proces om te komen tot een nieuw verdrag voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Van een zichzelf wevende harmonie is hier geen sprake. De Duitse bondskanselier sprak van een "Herkulesaufgabe".

Vandaag spreken wij over de inzet van de regering bij de Europese Raad van deze week. Ook voor Nederland is het een "Herkulesaufgabe" om enerzijds recht te doen aan de langs democratische weg geuite gevoelens van de Nederlandse bevolking en anderzijds een construc-

tieve en loyale partner te blijven binnen het verband van de Europese Unie. Misschien is het te veel gevraagd in Europa dat alles "sich zum Ganzen webt", wellicht kunnen wij eraan bijdragen dat de een wat meer in de ander "wirkt und lebt". Wij hebben dan meteen het motto van dit kabinet "Samen leven, samen werken" in Europees verband verklaard.

De lidstaten werken met elkaar samen, rekenen met en op elkaar, maar Europa is en blijft een unie van politieke gemeenschappen. De Nationale Conventie, waar ik vorig jaar deel van uitmaakte, sprak van Europa als een statenverbond. De eenheid van Europa heft de verscheidenheid niet op. Dat realistische inzicht is de laatste jaren, wellicht in verband met de uitbreiding van de Unie naar het oosten, het politieke klimaat meer gaan stempelen. Het is te waarderen dat deze realistische inzet te herkennen is in de brief van de minister en de staatssecretaris van 21 mei jongstleden en in de geannoteerde agenda, die wij vandaag ontvangen. In deze bijdrage wil ik de uitgangspunten en hoofdlijnen van onze positie met betrekking tot een nieuw Europees verdrag schetsen.

Staat u mij toe dat ik nog eenmaal terugblik op de neestem van Nederland op 1 juni 2005. Na twee jaar interpreteren, is het volgende wel duidelijk geworden. A. Nederland is niet tegen Europese samenwerking of de Europese Unie op zichzelf. B. De bevolking heeft zich uitgesproken tegen het proces van sluipende bevoegdheidsoverdracht en ongecontroleerde Europeïsering. C. De bevolking heeft uitgesproken prijs te stellen op de nationale politieke gemeenschap als primaire politiek-bestuurlijke context.

Mijns inziens heeft de regering de kritische boodschap van de neestem op een goede wijze meegenomen in de eigen positiebepaling. Zie de Hoofdlijnenbrief van 19 maart 2007. Die kritische boodschap betekent dat geïnsteeerd wordt op betere democratische controle en op de zelfstandigheid van de nationale politieke gemeenschap, uitgedrukt in een duidelijker verdeling van bevoegdheden en competenties volgens het subsidiariteitscriterium. Onze fracties kunnen dit ondersteunen. De vraag zal zijn hoe de uitwerking van deze uitgangspunten precies vorm gaat krijgen tijdens de aanstaande Raad van deze week en vervolgens op de weg naar een IGC. De contouren van de Nederlandse inzet zijn nog tamelijk algemeen, al werden ze iets duidelijker gemaakt in de brief van vandaag, namelijk: ontdoe het nieuwe verdrag van grondwettelijke symboliek, behoud een aantal elementen van de voorgestelde institutionele structuur, haal het Handvest er uit en verwijf er alleen naar, geef nationale parlementen instrumenten in handen voorstellen van de Commissie van tafel te krijgen en neem ook de Kopenhagencriteria op in een nieuw verdrag.

Voordat ik op enkele van deze thema's inga, wil ik eerst een principiële punt aan de orde stellen. Alle kaarten worden nu gezet op een proces van wijziging van bestaande verdragen. Het Duitse voorzitterschap heeft dit ook aangegeven, evenals de ministers van Buitenlandse Zaken deze week. Wij gaan van herziening naar herziening, van Maastricht naar Amsterdam naar Nice en dan nu naar een volgend gewijzigd verdrag. Dit proces kennen wij, er is de duistere term "sui generis" voor uitgevonden. Deze term is duister omdat nooit duidelijk wordt wanneer er een eindstadium is bereikt. Wanneer wij nu deze bekende weg vervolgen op weg naar een herzien verdrag, is de vraag hoe lang het zal

Kuiper

duren voordat wij weer toe zijn aan een volgend, echt verdrag. Wellicht zal die behoefte zich sneller voordoen in die landen waar men de grondwet inmiddels heeft omarmd. Zij hebben hierin al een perspectief met een specifieke inhoud voor ogen. De herziening kan dan slechts een tussenstap zijn. Graag zou ik van de bewindslieden iets horen van hun visie op de langere termijn. In welk perspectief moet het traject van wijziging worden gezien en hoe zal Nederland zich daarin opstellen?

Ik zeg dit ook omdat ik het zeer zou toejuichen als er een discussie zou komen over de "finaliteit" van Europa. De vorige staatssecretaris Nicolaï sprak van een "finaliteitstabeo" in Nederland en zag dat als het eigenlijke probleem. Hij pleitte voor de opheffing ervan. Al dan niet opzettelijke ambiguïteit met betrekking tot Europa geeft burgers onvoldoende vertrouwen in de toekomst. Het wachten is nog steeds op een duidelijk vergezicht. Nederland moet zo'n discussie voeren, daartoe aangezet, zo niet verplicht, door de neestem van twee jaar geleden. Naar de mening van onze fracties is het nodig uit te spreken wat de Europese Unie nu precies is – ik refereer hierbij aan de notie van het statenverbond – waar de grenzen ervan liggen en wanneer het proces van institutionele vormgeving als voltooid mag worden beschouwd. De minister is onlangs naar het Maastrichtse heuvelland getrokken om daar zijn Bergrede te houden. Die Bergrede zouden wij ook hier willen horen en dan nader toegespitst op Europa. Kan het niet nu, dan toch op een later tijdstip dit jaar.

Ik wil nu een aantal opmerkingen maken over de onderhandelingsinzet van Nederland. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar het reduceren van het "statelijk" karakter van de Europese Unie, wijzigingen en begrenzingen in de institutionele structuur en een zekere hindermacht van Europese besluitvorming voor nationale parlementen. Wat wij hierin waarden is de intentie duidelijker de eigen positie van de lidstaten ten opzichte van de Unie zichtbaar te maken. Maar het is wel de vraag of dit uitgangspunt consequent wordt volgehouden en of Nederland niet blijft hinken op twee gedachten. Kijken wij naar de positie van de Europese Raad dan zou het in lijn met het Nederlandse nee zijn om niet over te gaan tot een vaste voorzitter voor tweeënehalf jaar en een minister van Buitenlandse Zaken. Dat zijn immers statelijke elementen die nu juist onderwerp van discussie waren. Het voorstel om de Europese minister van Buitenlandse Zaken een andere naam te geven, is dan ook slechts een oplossing in naam. Onze fracties zouden liever een roulerend voorzitterschap blijven zien, waarbij de zittingstermijn wordt verlengd tot bijvoorbeeld een jaar en waarvoor een sleutel wordt gevonden bij de verdeling over landen of groepen landen. Maken wij de voorzitter van de Raad een soort Europees president dan versterken wij de "autonome" krachten en het "beeld van staatsvorming op Europees niveau" – ik citeer uit de brief van 21 mei – waarvoor wij juist huiverig waren.

Daar komt nog iets bij. Een verdere versterking van de politieke betekenis van de Raad zou moeten leiden tot versterking van democratische controle op dat niveau. Daar waar macht is moet tegenmacht zijn. Juist ter wille van de vrijheden die ons lief zijn moet iedere macht gecontroleerd en getoetst kunnen worden. Ik zie echter niet goed hoe de "checks and balances" er uit zien als wij op deze weg verder gaan waarin de Europese Raad gestaag in politieke betekenis toeneemt. Wat nodig is in

dit systeem, naast transparantie, is een versterking van parlementaire controle, te beginnen bij het Europees Parlement. Ik zou graag nog eens horen hoe democratische controle er dan precies uit komt te zien als wij op deze weg verder gaan. Nogmaals, wij hechten zeer aan een gezond evenwicht, een goed systeem van "checks and balances". Dit is in de hele Europadiscussie een zeer aangelegen punt geworden waar scherp op gelet moet worden.

Graag wil ik ook iets zeggen over de bevoegdheidsverdeling tussen de lidstaten en de Unie. Hierin laten zich mijns inziens vier domeinen onderscheiden. In de eerste plaats zijn er de bij uitstek grensoverschrijdende terreinen van de interne markt, landbouw, visserij, vervoer, milieu, asiel en migratie waarop de Unie bevoegd is. Hierbij zou besluitvorming kunnen plaatsvinden met een dubbele meerderheid in de Raad van Ministers. In de tweede plaats is er het gebied van grensoverschrijdende criminaliteit en terreurbestrijding, een gebied dat nu ook expliciet in discussie is. Dit raakt het functioneren van de rechtsstaat in de diverse lidstaten. Op deze terreinen zou een zwaardere besluitvormingsprocedure kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld twee derde van het aantal lidstaten en de helft van de bevolking. In de derde plaats is er het niveau van het buitenlands, veiligheids- en defensiebeleid. Dit zijn terreinen waar de besluitvorming unaniem moet zijn in de Raad van Ministers. In de vierde plaats zijn er gebieden zoals binnenlands bestuur, onderwijs, volksgezondheid, sociale zekerheid en fiscaal beleid die nationaal blijven.

Voorzitter. Het is niet te verwachten dat "alles sich zum Ganzen webt" in het proces van onderhandelen op weg naar een gewijzigd verdrag. Het is wel verheugend dat het Duitse voorzitterschap erin lijkt te slagen een basis te vinden voor een nieuwe route. Daar verheug ik mij werkelijk op, want ook ik ben van harte Europeaan. Een van de eerste felicitaties met mijn aantreden als lid van deze Kamer kwam van een vriend in Tsjechië. Wij verstaan elkaar over grenzen heen, niet primair om wat Europa materieel voor ons betekent, maar om wat Europa geestelijk voor ons betekent. Europa is voor ons het huis van geloof en hoop, vrijheid en recht. De eenheid die wij zoeken in Europa kan niet een louter economische of politiek-pragmatische zijn, maar moet in de diepte ook andere grondtonen hebben. Anders wordt Europa een reus op lemen voeten. Een fantastisch schouwspel zonder wezenlijke verbindingen. "Welch Schauspiel! Aber ach! Ein Schauspiel nur!" Ik behoef de vindplaats niet te noemen; dit staat overigens niet in het coalitieakkoord: Een Schauspiel nur! Het gaat in Europa om welvaart, vrede en veiligheid. Daarin is heel veel bereikt. Maar het gaat in Europa ook om sociale gerechtigheid met wereldwijde dimensies. Deze dimensies zouden niet ver weg moeten zijn, juist niet, wanneer wordt gesproken over een nieuw verdrag. Globalisering brengt ons veel voordeel, zegt onze minister in zijn Bergrede. De Europese Unie is een antwoord op en een gestalte van die globalisering. Maar globalisering heeft ook schaduwkanten die zichtbaar worden in sociaal verlies, ontwrichting en destabilisering van samenlevingen. Juist met het oog daarop is een goede institutionele structuur nodig, zodat goed bestuur zo dicht mogelijk bij de burger blijft. Daaraan kunnen wij werken door de gerechtigheid in Europa na te streven, ook wanneer wij spreken over verbetering van democra-

Kuiper

tische controle en een scherpere verdeling van bevoegdheden. Ik spreek de wens uit dat onze bewindslieden dat in zich meedragen wanneer zij afreizen naar de Europese Raad.

De **voorzitter**: Mijnheer Kuiper, zo ruim nog binnen de spreektijd: "in der Beschränkung zeigt sich der Meister".

Van harte proficiat met uw maidenspeech over de regeringsinzet voor de Europese Raad op 21 en 22 juni, een belangrijk debat over een onderwerp dat deze Kamer nauwgezet volgt. U bent het eerste Kamerlid in een lange reeks van nieuwe leden die in de vorige week begonnen parlementaire periode hun maidenspeech mogen houden. Het is altijd een bijzonder moment om voor het eerst achter deze kathedraal te staan. Van de 37 nieuwe senatoren bent u degene die het spits heeft mogen afbijten.

U bent geworteld in de wetenschap. U volgde een studie nieuwe geschiedenis en een studie filosofie, beide aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Vanaf het begin van uw loopbaan doceert u. Van 1987 tot 1990 geschiedenis aan de christelijke lerarenopleiding in Amersfoort, vanaf 1998 als bijzonder hoogleraar reformatorische wijsbegeerte aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Daarnaast ben u docent politieke en sociale filosofie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en bent u als lector samenlevingsvraagstukken verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle.

Binnen uw partij, de ChristenUnie, vervult u op dit moment op interimbasis het directeurschap van de Groen van Prinstererstichting, het wetenschappelijk bureau van uw partij. Een functie die u een aantal jaren geleden ook al vervulde toen het bureau werd opgericht na de fusie van GPV en RPF. Daarvoor was u in dezelfde functie verbonden aan een ander wetenschappelijk bureau, namelijk dat van de RPF, de Marnix van St. Aldegonde Stichting. Als weinig anderen weet ik dat het wetenschappelijk bureau van een politieke partij een zeer goede leerschool kan zijn voor het politieke bedrijf.

Binnen uw partij staat u bekend – en dat bedoel ik natuurlijk in positieve zin – als iemand die zich graag met van alles en nog wat bemoeit. Dat heb ik mij laten vertellen. U bent een dynamische persoonlijkheid die altijd nieuwe plannen heeft en regelmatig van zich laat horen in diverse kranten en tijdschriften over actuele politieke thema's. Uw cv geeft blijk van een groot aantal publicaties met doorwrochte beschouwingen. Die achtergrond en persoonlijke eigenschappen maken dat wij veel van u mogen verwachten in de senaat, getuige ook uw bijdrage van vandaag.

Ik wens u heel veel succes met uw werkzaamheden in deze Kamer. Ik schors de vergadering om alle collega's de gelegenheid te geven u te feliciteren.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Strik, die haar maidenspeech zal houden.

□

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Welk onderwerp is dankbaarder voor een maidenspeech dan de Europese grondwet? Misschien het onderwerp Europees wijzigingsverdrag? Ik hou het nog even in het

midden. Voor mij gaat het gewoon om de toekomst van Europa.

Europa, dat door de jaren heen vrede heeft bevorderd, democratieën versterkt en de welvaart vergroot, heeft altijd periodiek een institutionele revisie gekend. Steeds moest het weer toegerust worden voor de verdieping en verbreding waar lidstaten aan toe waren. Zo ook nu. Was het tot nu toe echter louter een regeringszaak, de conventie kenmerkte zich door betrokkenheid van diverse partijen en een relatief open en positieve sfeer. De conventie deed recht aan een Europa dat allang niet meer alleen marktgericht is, maar aan een Europa van burgers en van samenwerking op tal van vlakken waar lidstaten elkaar nodig hebben. Deze sfeer ontbrak helaas totaal tijdens de Nederlandse referendumcampagne. Tegenstanders bespeelden schaamteloos angstgevoelens met doemscenario's. Voorstanders reageerde defensief, vervielen in dezelfde fout en wisten nauwelijks nog een wenkend perspectief te bieden. Een gemiste kans van met name de regering om de meerwaarde en de kansen van Europa over het voetlicht te brengen.

Het overweldigende "nee" sloeg in als een bom. De regering was onthutst, maar trok bijvoorbeeld niet honderd dagen het land in om de drijfveren te onderzoeken of het gesprek aan te gaan. In de hele bezinningsperiode hielden kabinet en parlement zich akelig rustig. Aan peilingen geen gebrek, maar ook het grootste onderzoek leverde naar mijn idee geen eenduidig beeld op. In elk geval geen richtsnoer waarlangs een regering zich een weg uit de impasse zou kunnen manoeuvreren. En toch heeft de regering er vrij solistisch lessen uit getrokken en deze vertaald in de inzet bij de onderhandelingen over een wijzigingsverdrag. Parlement en regering hadden de bezinningsperiode beter kunnen benutten om gezamenlijk de inzet te bepalen. Nu, vlak voor een beslissende top, zweven er nog allerlei vragen boven markt. Ik hoop niet dat de huidige voorbereidingen voldoen aan het ideaalbeeld van de regering op het gebied van transparantie en democratie. Ik stem wel van harte in met het voornemen van het kabinet om het nationale parlement in een vroeger stadium te betrekken bij Europese wetgeving en ik roep mijn collega's op om daarvan volop gebruik te maken. Ik ga er in elk geval van uit dat de Europese wind op het Binnenhof zal aanwakkeren.

In de stukken over de inzet mis ik een enthousiaste toon over de kansen die Europa voor ons biedt. De positieve energie die de Klimaattop uitstraalde bijvoorbeeld, lijkt al weer verdampt. Waarom niet dat momentum aangegrepen om bij deze verdragsonderhandelingen te pleiten voor een handhavingsmechanisme in de vorm van een klimaatpact dat ervoor zorgt dat de afspraken over de reductie van CO₂-uitstoot ook echt gehaald worden? Juist op het klimaatbeleid hebben wij elkaar nodig, maar niet alleen voor mooie beloften, maar voor harde resultaten. Het zou een mooi concreet voorbeeld zijn om burgers te laten zien dat Europa ertoe doet. Ook lijkt de regering niet actief uit te durven stralen dat juist een klein land enorm gebaat is bij communautaire samenwerking, veel meer dan bij een inter-gouvernementele samenwerking.

Daar kiest de regering allemaal niet voor. Zij duikt weg en speelt nu ook zelf de nationale kaart. Ik begrijp dat zij rekening moet houden met de uitslag, maar met deze houding zal zij de harten van het publiek juist niet winnen voor een beter Europa. De regering heeft een